

Stichtende geschiedkundige publicatie

DE POLDERKRANT

Gratis gazet omtrent onroerend erfgoed in Polderrand

Voorafgaand bericht
Waarde lezer

Niet zonder enige trots kondigen we het allereerste nummer van De Polderkrant aan. Met dit initiatief wensen we jullie op de hoogte te houden van het reilen en zeilen in de heerlijke onroerenderfgoedwereld van de gemeenten Ichtegem, Gistel, Kortemark, Koekelare en Oudenburg. In dit eerste nummer schetsen we een levendig beeld van de streek en haar geschiedenis en nodigen we jullie vooral uit kennis te maken met de veelzijdigheid van het onroerend erfgoed van de regio. Onroerend erfgoed is op zijn minst gezegd heel divers: van verdwenen en nog

De redactie

2019 wordt feestjaar voor rattenparochie*

Rattenparochie Bovekerke

900 jaar jong

De dorpsnaam Bovekerke verscheen voor het eerst in 1119 in oude documenten, enerzijds in een akte met betrekking tot ontginningen en anderzijds in een akte die handelt over het kerkbezit. Bovekerke ontstond hoogstwaarschijnlijk uit Koekelare - de wapenschilden wijzen in

bestaande molens, over spookachtige landschappen tot waardevolle archeologische vondsten. Een thema met vele facetten. Aan de hand van verschillende bijdragen belichten we er in dit nummer enkele die belangrijk zijn voor het Polderrandse erfgoed. De gazet De Polderkrant zal jaarlijks verschijnen. Vanaf volgend jaar wijden we de nummers aan één specifiek onderwerp. Wij wensen jullie alvast veel leesplezier!

die richting - als een particulier initiatief van de lokale heer Bovo. Bovendien bouwden de plaatselijke heren in die tijd vaak een kleine gebedsplaats bij hun woning. We mogen aannemen dat dit ook het geval was in Bovekerke. Meer bepaald werd volgens de tweede akte in 1119 het altaar van Bovekerke door bisschop Lambertus van Doornik en Noyon geschonken aan de Sint-Bertijnsabdij uit Saint-Omer (F).

* Bovekerke wordt ook wel de rattenparochie genoemd omdat de patroonheilige Sint-Gertrudis tegen ratten en muizen wordt aanroepen.

Gerdi Staelens
m.m.v. Tone Vannieuwerkerke

Mens en vee onder hetzelfde dak

Langs de zuidelijke rand van de Roksempuut werden op het einde van de jaren 1980 de resten van een bijzondere archeologische structuur ontdekt. In het zand tekenden zich de sporen van een woonstalhuis uit de Merovingische periode af. Mens en dier vonden er, onder hetzelfde dak, beschutting. Eén derde van het gebouw, met een afzonderlijke ingang langs de korte zijde, had een stalfunctie en was onderverdeeld in veeboxen. De rest van het gebouw was verder opgesplitst in twee delen. Er was de woonruimte met haard in het centrum, die een toegang aan beide langzijden had en een kleinere ruimte voor opslag van goederen. Het gebouw had een schilddak van riet of stro, de wanden waren opgebouwd uit hout

en leem. Schuin geplaatste palen aan de buitenzijde hadden een schorende functie, ter ondersteuning van de dakconstructie. Het gebouw dateert uit de 7de eeuw en maakte deel uit van een kleine landbouwnederzetting in wat toen Heroaldolugo heette, wat 'bos van de lieden van Herwald' zou betekenen. De bewoners leefden van kleinschalige veeteelt en landbouw, maar er was ook wolverwerking en metaalbewerking. Zoals blijkt uit de vondsten hadden de bewoners nauwe contacten met overzeese gebieden, zoals met Angelsaksisch Engeland en met Friesland. Van duistere middeleeuwen, waarvoor deze periode vaak versleten wordt, was dus hoegenaamd geen sprake.

Wouter Dhaze

Spreekwoordelijk
Onroerend Erfgoed

- Men moet geen oude bomen verplanten
Oude mensen moet men liefst niet meer uit hun vertrouwde omgeving halen
- Bovenkamer te huur
Dom zijn, niet goed bij het hoofd zijn
- Over de brug komen
Veel geld moeten betalen
- Het erf voor de pacht laten liggen
Voorgoed en met onbekende bestemming afreizen
- Het hof maken
Iemand eer bewijzen - Aardig tegen iemand doen in de hoop bij iemand in de gunst te komen
- Omdraaien als een blad van een boom
Plotseling van mening veranderen
- Het huisje moet bij het schuurtje blijven
Men moet de dingen in hun verhoudingen zien
- De molen naar de wind keren
Je goed aanpassen aan de omstandigheden
- Stille wateren, diepe gronden
Zwijggame mensen hebben vaak een onverwachte en opmerkelijke persoonlijkheid
- Met de deur in huis vallen
Meteen ter zake komen
- Scherven brengen geluk
Wanneer je iets laat vallen, krijg je later geluk
- Leven in de brouwerij brengen
Voor drukte en levendigheid zorgen
- Hoge bomen vangen veel wind
Hooggeplaatste lieden krijgen vaak veel afgunst en kritiek te verduren

CC De Brouwerij Koekelare
Käthe Kollwitz Museum
-
Fransmansmuseum
Proef heel wat meer dan enkel de geschiedenis van het bier...

Telefoon : 051 61 04 94

Openingsuren:
maandag: gesloten
dinsdag, donderdag, vrijdag: 09u30-12u & 13u30-17u
woensdag: 13u30-17u
* zaterdag, zondag, feestdag: 13u30-17u
* enkel van 15/05 t.e.m. 15/11

Pompentoren wordt uitkijktoren

Aan de Stationsput in Eernegem staat een vierkantig bakstenen volume van ongeveer 5 op 5 meter, en zowat 8 meter hoog boven de nabij gelegen Groene 62 uit te torenen. Veel voorbijrijdende recreanten merken het bouwwerk amper op. Toch is het een belangrijk onderdeel van het industriële erfgoed van de gemeente Ichtegem. In het kader van het provinciaal project "Horizon 2025" krijgt het bouwsel een nieuwe invulling. We zetten oud en nieuw even naast elkaar. De Eernegemse pompentoren maakt deel uit van de grotere site Stationsput Eernegem. In de 19de eeuw werd de spoorlijn 62a Oostende - Armentières aangelegd om de Parijzenaars naar de kust te brengen. Later werd ze ook heel belangrijk voor de Vlaamse seizoensarbeiders die naar Frankrijk trokken. Toen waren stoomlocomotieven nog volop in gebruik. Om de machines af te koelen, waren grote hoeveelheden water nodig. Het water dat in de polders nabij Oostende kon worden gewonnen, was echter veel te rijk aan kalk om bruikbaar te zijn. Daarom werd er beslist een groot waterreservoir uit te graven in Eernegem, net in de zandgrond, waar het water eerder zuur dan kalkrijk was. De aanleg zou in twee opeenvolgende fases plaatsvinden. Om het water naar

Oostende te krijgen, dienden echter zware leidingen te worden aangelegd waar het water met zware pompen kon worden doorgestuwd. Een eerste toren kreeg zijn plaats bij de huidige kleine vijver, een tweede werd uiteindelijk de huidige pompentoren. Aangezien de spoorlijn onder-tussen een provinciaal fietspad is geworden en de toren geen enkel aanwijsbaar nut meer bleek te hebben, stond hij daar stilletjes te verpieteren. Onder-tussen groeide het idee dat de Stationsput als middelpunt van een domein voor stille recreatie een eigen rol kon gaan spelen en dat er op die manier mis-schien ook voor de toren weer

een functie was weggelegd. De doorbraak kwam er dankzij een oproep van de provincie om tegen 2025 twintig uitkijktorens in het West-Vlaamse landschap te plaatsen. Op voorwaarde dat de toren oprees van 8 tot 16 meter, kreeg het bouwsel de mogelijkheid een nieuw leven te gaan leiden. Het Nederlandse architectenbureau Workshop Architecten i.s.m. Studio Blad won de wedstrijd die een project moest bekronen. Vanaf 2020 zouden recreanten vanaf de Eernegemse pompentoren het uitzicht van de kust tot het plateau van Wijnendale moeten kunnen bewonderen.

Antoon Naert

Miraculeuze redding wordt herdacht!

De gebeurtenissen van 20 juli 1944 zullen voor eeuwig in het geheugen van de Kortemark-naren gegrift staan. Tot op vandaag wordt het verhaal van die noodlottige donderdag, met veel gevoel voor nostalgie, van generatie op generatie verteld. In de Sint-Bartholomeuskerk van Kortemark zou een grote boetedag gehouden worden door Eerwaarde pater Declipele, een gerenommeerd boetepredikant. Tijdens die boetedag wordt traditioneel het miraculeus beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Troost in een processie doorheen de kerk gedragen. Deze keer zou het verloop echter een andere wen-

ding nemen. De kerk zat afgeladen vol toen er plots afwegeschut op naderende vliegtuigen te horen was. De kerk schudde en veel volk wou naar buiten. De pater die juist bezig was met zijn sermoen, maande aan om rustig binnen te blijven. De ruiten van de kerk rammelden bij iedere bominslag, de hele kerk schudde op haar grondvesten. Het stof dwarrelde naar beneden. Gedurende twintig minuten vielen de bommen kortbij, terwijl angst de kerk in haar greep had. Wanneer de vliegtuigen naar hun basis terugkeerden was - tot groot ongeloof van iedereen in de kerk - geen enkele ruit, muur of brandglas

beschadigd. Vele gelovigen zijn er nog altijd vurig van overtuigd dat hun smeekbede aan Onze-Lieve-Vrouw van Troost werd verhoord. Als dank voor die miraculeuze redding werd tijdens de zomer van 1948 een heuse processie gehouden ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Troost. De apotheose van de processie werd op de Markt gevierd met een speciale dankmis. Op het zonovergoten marktplein kwamen honderden gelovigen samen om dankbaar de miraculeuze bescherming te herdenken, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw van Troost.

Simon Aneca

Eernegem viert 900ste verjaardag

In 2019 is het precies 900 jaar geleden dat de naam Eernegem voor het eerst in historische bronnen opduikt. Dat gebeurt in 1119 zelfs twee keer. In de ene oorkonde kent de bisschop van Doornik het patronaat over het altaar van Eernegem toe aan de Sint-Bertinusabdij van Saint-Omer (F). Dat wil zeggen dat die abdij er de pastoor mag benoemen en in ruil van die man een jaarlijkse vergoeding krijgt. In het andere perkament geeft de graaf van Vlaanderen het tiendrecht op de utfang aan de Sint-Pietersabdij van Oudenburg. Deze abdij krijgt een tiende van alle oogsten van de gronden die vanaf dan in dat veldgebied vruchtbaar worden gemaakt. Deze twee gebeurtenissen vormen de aanleiding om in 2019 speciale aandacht aan de geschiedenis van Eernegem te besteden. Historicus Koenraad Vandenbussche heeft een werkgroep rond zich verzameld om het verleden van het dorp voor het voetlicht te brengen. Ter gelegenheid van Erfgoeddag 2019 (28 april) wordt een tentoonstelling geopend die de geschiedenis schetst van 900 jaar ontwikkeling. Op een twintigtal plaatsen verspreid doorheen het dorp zullen spandoeken met foto's en info verschijnen. Alle doorheen de geschiedenis belangrijke gebouwen, zoals de kerk, het Hof te Bourgogne, het Torenhof, het Doolboskasteel en vele andere, krijgen een toelichting. Deze tentoonstelling blijft de hele zomer (tot Open

Monumentendag op 8 september) aanwezig. Via een bewegwijzerde erfgoedfietszoektocht maakt de bezoeker op een originele manier kennis met de belangrijke momenten uit het Eernegemse verleden. Op Open Monumentendag worden de winnaars van de zoektocht bekend gemaakt. Tijdens het weekend van Eernegemkermis kan je een unieke fototentoonstelling met meer dan 300 oude postkaarten en foto's van het Eernegem van weleer in Brouwershove bezoeken. Tegelijkertijd worden in het administratief centrum enkele opmerkelijke archiefstukken uit het gemeentelijke archief aan het publiek getoond. Tijdens dat weekend starten de voorinschrijvingen van het boek "900 jaar Eernegem" van de hand van Koenraad Vandenbussche. Uiteindelijk wordt op vrijdagavond 15 november tijdens een speciaal daartoe ingerichte erfgoedavond in de kerk van Eernegem het langverwachte boek voorgesteld. Koenraad Vandenbussche doet er uit de doeken wat de betekenis van de eerste archivalische bronnen voor onze gemeente is geweest. Aan de hand van informatie die historische geografie, plaatsnaamkunde en streekgeschiedenis ons aanreikt, wordt ook een hypothese voorgesteld over het ontstaan en de groei van de vroegste kern van Eernegem.

Antoon Naert &
Koenraad Vandenbussche

Een dreunend orgel in Westkerke

Het doet wel iets wanneer bij het binnenkomen van een kerk op het orgel de Toccata Con Fuga (in d-kleine terts) van Johann Sebastian Bach (1685-1750) weerklinkt. Al in de veertiende eeuw schreef musicus Willem de Machaut dat een orgel de koning van de instrumenten is. Het is alom in kerken aanwezig. Dit is ook het geval in Oudenburg. Een mooi voorbeeld is het orgel van de Sint-Audomaruskerk in Westkerke, dat aan de orgelmaker Lambert-Corneille Van Peteghem en zijn broer Pierre-Charles uit Waarschoot wordt toegeschreven. Het valt niet meer uit te maken wanneer dit orgel werd gebouwd, waarschijnlijk in het begin van de negentiende eeuw. Dit betekent dat delen ervan uit de oude kerk komen. Onder de leiding van architect Jules Felix Carette

werd namelijk vlak voor de Eerste Wereldoorlog een nieuwe neogotische bidplaats opgetrokken, al bleef de vroeggotische torenromp van de oude kerk bewaard. Het orgel werd samen met een paar andere kunstwerken van de oude naar de nieuwe bidplaats verhuisd. Toen herstelde Jules Anneessens uit Menen het instrument. In 1957 werd het door de firma Loncke uit Esen grondig onder handen genomen. Maar het oog wil ook wat. Heel wat orgels worden ook bewonderd voor hun fraai beeldhouwwerk in combinatie met de pijpen. Het orgel van Westkerke rust op een achttiende-eeuws doksaal, dat eveneens uit de oude kerk werd overgebracht. Het lijkt samen wel het fraaiste doksaalensemble van de Oudenburgse bedehuizen.

Jean Luc Meulemeester

De rijke geschiedenis van het Oosthofpark Van Romeinen over een kasteel tot een Thaise vriend

Het Oosthofpark in Koekelare, gelegen tussen de Galgestraat en de Ringlaan, is sinds 2000 toegankelijk voor het publiek en is een site met een rijke geschiedenis.

Bij onderzoek dat vooraf ging aan de reconstructie van de omwalde site met motte zijn een aantal sporen uit de Romeinse bloeiperiode van de tweede en derde eeuw gevonden: een (rijk) brandrestengraf, karrensporen, een silo, kuilen en greppels. Van de 9de tot de 11de eeuw deed de site van het Oosthof dienst als vluchtburcht en versterkte wijkplaats, waarschijnlijk om inwoners en dieren te beschermen in troebele tijden. Twee brede grachten, met water uit de Sint-Maartensbeek, schermen de binnenwal af. Vanaf de 13de eeuw transformeert de structuur naar een site met walgracht, bestaande uit een opperhof en twee neerhoven. Het opperhof

was een omwalde motte, waarop het residentieel gebouw stond. Op de neerhoven stonden agrarische en nutsgebouwen. In de 15de eeuw werd in één van de neerhoven een boomgaard aangeplant. Op het einde van de 15de eeuw wordt de bewoning van opper- en neerhof opgegeven en niet veel later is de site een ruïne. Eugène Piers de Raveschoot bouwde er eind 19de eeuw zijn kasteel. In het gracieuze kasteelpark hield de muziekmaatschappij St.-Cecilia voor en na de Tweede Wereldoorlog haar veldfeesten. De omwalde site van het Oosthof deed in WO II dienst als Duits hoofdkwartier. In 1948-1949 werd het kasteel afgebroken. Enkel de paardenstallen zijn gebleven en huisvesten vandaag de Thais-Vlaamse vriendenkring.

Tone Vannieuwerke
m.m.v. Bernard Lootens
& Marc Dewilde

De Witte Villa met Marvin Gaye en Lenny Kravitz

De tuinkabouters in het idyllische gehucht Moerdijk spreken nog authentiek West-Vlaams. Dankzij de kabbelende Moerdijkvaart en het vele groen ligt de buurt er vredig bij. 'Een healende omgeving,' zou een wereldberoemde inwoner beamen. Een deel van de buurt is als dorpsgezicht beschermd, meer bepaald de groene boorden van het kanaal, de tuinen van de woningen en het erf van een hoeve. Afgezien van de kabouters telt het dorp Moere, een deelgemeente van Gistel, zo'n 1.200 inwoners.

Op de Moerdijk trekt een statige 19de-eeuwse villa, *Het Witte Huis*, je aandacht. Dit herenhuis in neoklassieke stijl werd opgetrokken rond 1880. Links en rechts bevinden zich zijvleugels onder een plat dak waarin de dienstvertrekken zijn ondergebracht. Aan beide zijden heeft het huis merkwaardige serres. Op de begane grond zijn deze tegen de lage vleugels aangebouwd. Sinds 1985 wordt het woonhuis met serres beschermd als monument. Een belangrijke voetnoot in de recente geschiedenis mag je geenszins ontgaan. De Amerikaanse zanger Marvin Gaye uit L.A. heeft er gewoond. Een grote zwarte aantrekkelijke man met zachte stem die verwonderd was dat er iedere morgen een gesneden broodje op de dorpel lag. 'A gift from God'. Helaas neen, de vorige eigenaar had gewoonweg vergeten de bakker af te zeggen. Lang geleden, in het pre-iPhone-tijdperk toen telefoons nog een draaischijf en snoer hadden, kreeg mijn vriend Jan er ooit Stevie Wonder aan de lijn. De muzikant Charles Dumolin, bekend van de duo's Demsey &

Dover en Lester & Denwood, bracht Marvin van Oostende naar Moere. De teksten en muziek van zijn meest succesvolle cd *Midnight Love* met de internationale kaskraker *Sexual Healing* (1982) werden hier geschreven. Je zingt zowaar spontaan mee: 'Get up, get up... wake up, wake up...' Van het nummer gingen er 4 miljoen exemplaren over de toonbank, van de cd 6 miljoen. Duizelingwekkende cijfers. De videoclip voor *Sexual Healing* werd in het Kursaal van Oostende opgenomen. Marvin vierde zijn comeback met twee Grammy Awards. Gayes vriend Curtis Shaw, tevens zijn advocaat, beschrijft de Moerse periode als 'The best thing that ever happened to Marvin'. De opnames werden afgewerkt in Studio Katy van Marc Aryan in het Waalse Ohain, nog zo'n wereldstad. Binnenkort zou er een film over Marvin Gaye gemaakt worden. Tal van scenario's en regisseurs passeerden de revue. Het herkenbare veto van de erfgenamen (*money*,

money) duikt ook hier op. Uiteindelijk zou Dr. Dre, een Amerikaanse rapper en belangrijk hip-hop-producent, de regisseur worden. Oorspronkelijk zou ene Leonard Kravitz, beter bekend als Lenny, de hoofdrol spelen. De rockster kwam in 2012 incognito naar Het Witte Huis in Moere. Hij hield de hele tijd een kap over zijn hoofd. 's Avonds stond hij als headliner op TW Classis met zijn gat te schudden. In totaal verkocht hij meer dan 35 miljoen platen. Mooi dat zo'n figuur zich niet te beroerd voelt om naar de Moerdijk af te zakken. Of hij de hoofdrol zal spelen in de film is nog niet duidelijk. Een beschermd dorpsgezicht, een geklasseerde villa, Marvin Gaye als bewoner, Lenny Kravitz als bezoeker en een koloniale tuinkabouters met kap: dat zal ruimschoots volstaan om Moere als werelderfgoed bij de UNESCO te laten erkennen.

Dirk Ghys

Ongeziene ontdekking te Werken

Op 30 september 1898 vonden enkele kinderen bij het spelen een oude pot uit aardewerk. Pas toen deze brak werd haar verrassende inhoud onthuld: een schat van meer dan honderd antieke munten. Op datzelfde ogenblik was de archeoloog baron Alfred de Loë opgravingen aan het uitvoeren op de nabijgelegen 'Hoge Andjoen'-motte, vlakbij de Sint-Martinuskerk van Werken. Wanneer hij van de vondst op de hoogte werd gebracht, verzamelde hij de munten, samen met enkele potscherven. Na onderzoek bleken alle munten uit de Romeinse tijd te stammen. De schat lag eeuwenlang verborgen in een kleine ophoping langs de Colvebeek, slechts 300 meter ten zuiden van de Steenstraat. Deze weg bestond al in de Romeinse tijd en verbond Kassel (Noord-Frankrijk) via Brugge met Aardenburg (Nederland).

Simon Aneca

Waar men gaat langs Vlaamse wegen, komt men u, Maria, tegen ...

Her en der in het Vlaamse land prijkt aan 'oude hoeve, huis of tronk' wel een Mariabeeld. Vooral tijdens de meimaand kwamen buurtbewoners er Onze-Lieve-Vrouw vereren. Vaak zijn deze kapelletjes opgericht als een bedanking na een belofte of aan een bepaalde gebeurtenis. Zo herinnert het kapelletje in de Kwadeweg in Oudenburg aan het spijtige ongeval waar boer Raymond Declerck op 12 maart 1928 met paard en kar verongelukte. Het kapelletje in de Ettelgemse Dorpstraat bijna op de hoek van de Oudekerkstraat herinnert aan een belofte door de Gistelse brouwer Frédéric Gernay. Hij liet in 1882 op de plaats waar een vervallen kapel stond een nieuwe optrekken in sobere neogotische stijl. Binnenin is traditioneel voor die tijd een imitatiegrot van Lourdes nagebootst met op het altaar een beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes. De kapel is nog steeds privébezit en moet volgens de notariële verkoopsakte ten eeuwige dage als bidplaats blijven bestaan. De monoliet die ervoor ligt, komt uit de Sint-Pietersabdij.

Jean Luc Meulemeester

SPOKEN GESPOT in het Bos van Wijnendale!

Lang geleden, ergens in de donkerste middeleeuwen, leefde er aan de kant van het Wijnendalebos een landbouwer. Net als veel van de boeren uit die tijd had hij het niet breed en viel het niet mee de eindjes aan elkaar te knopen. Een mislukte oogst betekende dan ook honger en misschien zelfs de dood. Ieder lid van het huusgezin werd dan ook geacht een handje toe te steken om brood op de plank te krijgen. De oudste zoon echter voelde zich helemaal niet geroepen tot het boerenbestaan en keek er zelfs sterk op neer. Zijn vriendschap met de zoon van de kasteelheer en zijn inzet als valkenier stelden hem in staat om in de bossen van Wijnendale, die toen nog veel groter waren dan ze nu nog zijn, op jacht te gaan. Hij liet zich volledig door dit adellijke tijdverdrijf opsorpen. Zelfs op het ogenblik dat de oogst diende te worden binnengehaald en dreigende onweerswolken boven Wijnendale Berg samenpakten, liet hij niets van zich horen. Alle smeekbeden van zijn vader ten spijt volgde hij de roep van de jacht en vertrok met zijn vrienden, het woud in. Het werd de arme boer te veel en in zijn woede kwam hij ertoe zijn zoon te vervloeken. "Gaat jagen, jaagt altijd en jaagt tot in de eeuwigheid!" Nooit nog zou hij naar huis komen, gedoemd was hij om tot het einde der tijden in het Wijnendale Bos te blijven en er's nachts door de toppen van de bomen te razen, roepend naar zijn honden: "Tutier, kom hier, Tutauw, kom gauw!" Het geschal van zijn jachthoorn blijft er in de boomkruinen hangen, ondersteund door doordringend geweklaag over zijn lot.

Het is naar zeggen van de ouden in datzelfde donkere woud dat de kasteelheren van Wijnendale zich bij het nemen van moeilijke beslissingen terugtrokken om er met de geesten van hun voorvaderen te overleggen. Dat het trouwens niet alleen goede geesten waren die er rondzwierven blijkt ook al uit het verhaal van de hellejongen die er de duivel tegen het lijf liep en door hem als portier van de hel werd ingelijfd. Mogelijk zwerven ook de zielen van roofridders en bandieten die door tussenkomst van graaf Hapkin het leven lieten in het grote woud van Wijnendale nog steeds tussen de oeroude bomen. Aan de rand van dit donkere bos, op de hoogte van de Ruidenberg, net op de grens tussen Koekelare en Ichtegem, kon je 's nachts trouwens nog zielen zien rondspoken. Om de reis naar het hiernamaals niet alleen te moeten aanvatten, wachtten ze daar immers op een reisgezel uit Koekelare of Ichtegem. Bij dergelijke verhalen wordt heel snel verwezen naar voorchristelijke oorsprongen. Zo duikt binnen de kortste keren de figuur van Odin/Wodan op, de oppergod van het Germaanse pantheon, die zich met speer en mantel op zijn achtbenige paard Sleipnir door de lucht bewoog, vergezeld door zijn twee raven Huginn en Muninn en gevolgd door een heel leger van verloren zielen, het Wilde Heer, dat kermend en lawaai makend door de nachtelijke luchten vloog. Dit motief dat is ontleend aan de Noorse mythologie en op die wijze werd opgenomen in een nationalistische visie omtrent de godsdienstbeleving van de Germaanse Franken die onze

gewesten hebben gekoloniseerd na de Romeinse periode, blijkt in de volkskunde van de voor- en tussenoorlogse periode opgang te hebben gemaakt als een verklaringswijze voor heel wat tradities en gebruiken. Niet alleen onze wilde jager, maar ook de vroege vormen van het ruusbuuzen werden ooit zo verklaard. Momenteel is men hiervan al sterk teruggekomen en komt men tot de vaststelling dat heel wat van die "oeroude" tradities uiteindelijk uitvindsel zijn van de 19de-eeuwse romantische en nationalistische mentaliteit. Dikwijls zijn dergelijke verhalen ook verbonden aan de notie van het grote "Woud zonder Genade" of het "Heerwalderbos". Deze notie had haar intrede gedaan als een omschrijving van het hele Vlaamse land in de rand van de Middelnederlandse Arthurromans enerzijds en van de genealogie van de vroegste graven en hun voorlopers - de forestiers van Harelbeke - anderzijds. Door lokale schrijvers die zich in diezelfde romantische stroming bevinden - we denken hierbij aan de Aartrijkse schrijver Frans

Ramon Boschvogel - werd dit middeleeuws motief toegepast op het bij ons aanwezige Wijnendale Bos. Dit werd, dankzij de aanwezigheid van het slot van Wijnendale en zijn connecties met de Vlaamse graven, snel in verband gebracht met dit Woud zonder Genade. De populaire verhalen van Boschvogel zouden deze perceptie nog versterken. In zijn huidige aanblik is het bos van Wijnendale echter in de eerste plaats het resultaat van aanplanting door de Oostenrijkse, Franse en Belgische eigenaars in de 18de en 19de eeuw. Als geheel verwijst het slechts van ver naar het grote middeleeuwse boscomplex dat hier inderdaad aanwezig was in centraal West-Vlaanderen. Behalve in zijn rijke materiële erfgoed verwijst het veeleer naar postmiddeleeuwse ontginningen dan naar het hier aanwezige middeleeuwse oerbos. Toch vertelt het ook nu nog een verhaal van aanplantingen, dreven en ontginningen dat niet minder interessant is voor de ontwikkeling van ons cultuurlandschap.

Antoon Naert

Trouwen met de handschoen

'Stemmen bij volmacht', het is een term die ons wel vertrouwd in de oren klinkt. Ook bij de laatste verkiezingen hebben velen weer op die manier gestemd omwille van een verblijf in het buitenland, beroepsredenen, ziekte... Maar wist je dat je vroeger ook kon 'trouwen bij volmacht'? Stel je voor: je kan je eigen huwelijk niet bijwonen, dus laat je je door een gevolmachtigde vervangen. Of is dit te kort door de bocht? Uiteraard lag het niet zo eenvoudig. Trouwen bij volmacht of 'trouwen met de handschoen' zoals men in de volksmond zei, was vooral iets dat in adellijke families voorkwam. Meestal ging het om een gearrangeerd huwelijk dat omwille van politieke redenen geen vertraging mocht oplopen. Een afgevaardigde werd dan naar de toekomstige bruid gestuurd en vertegenwoordigde met een handschoen de bruidegom in spe. De handschoen van de afwezige bruidegom werd op het altaar gelegd als teken van zijn aanwezigheid en instemming. De typische woorden 'je mag de bruid kussen' werden toen wellicht niet uitgesproken... Een bekend huwelijk met de handschoen was dat van Leopold II met Marie-Henriette van Oostenrijk, op 10 augustus 1853 in Wenen. De aanstaande

de koning had roodvonk en liet zich vervangen door aarts-hertog Karel, de jongere broer van de keizer van Oostenrijk. Twaalf dagen later werd het huwelijk nog eens officieel voltrokken in Brussel, ditmaal in aanwezigheid van beide partners. Een van de oudste trouwerijen met de handschoen zou zich in Gistel hebben afgespeeld. We hebben het over het huwelijk van Godelieve met de heer Bertolf van Gistel, omstreeks het jaar 1070. Wie een wandeling rond de kerk van Gistel maakt, ontdekt aan de achterkant een levensgroot keramiektaleau met de voorstelling van Godelieves bruiloft. We zien de priester die het bruiloftspaar zegen in aanwezigheid van hun familieleden. Ook al was de realiteit beslist minder romantisch en lijkt het plaatje dus niet te kloppen, toch maakte de 20ste-eeuwse kunstenaar dit werk wellicht ter goeder trouw. Door de eeuwen heen werd het huwelijk van Godelieve vele malen op een gelijkaardige manier afgebeeld. Voor een correct beeld willen we toch graag teruggrijpen naar de 'Vita Godeliph' van de monnik Drogo uit Sint-Winoksbergen (1084). Het is één van de oudste en dus betrouwbaarste geschriften over het leven van Godelieve. Uit deze 11de-eeuwse tekst

kunnen we afleiden dat het huwelijk bedisseld werd door de vaders van het bruidspaar. Volgens Drogo weigerde Bertolf aanwezig te zijn op zijn bruiloft en moest zijn moeder, dik tegen haar zin, de rol van bruidegom overnemen. Duidelijk een huwelijk met de handschoen. In tegenstelling tot in Nederland is een huwelijk bij volmacht in België niet meer toegestaan (artikels 75 en 146 van het Burgerlijk Wetboek). De

aanstaande echtgenoten moeten in persoon aanwezig zijn tijdens de voltrekking van de echtverbintenis en in persoon toestemmen. En dat is misschien maar goed ook, want een trouw met de handschoen is alleszins geen garantie voor een liefdevol huwelijksleven, zo getuige het verhaal van Godelieve.

Hilde Lauwers

Ooggetuigenverslag van 22 maart 1918 na aanval op Koekelaarse Hovaeremolen 'Jérôme zijn pijpje werd hem fataal'

De Hovaeremolen was in de Eerste Wereldoorlog een uitkijkpost en veldkeuken voor de Duitsers. Dit was uiteraard niet naar de zin van de geallieerden, die besloten om de molen een kopje kleiner te maken. Daarbij was er niet enkel materiële schade...

Een buurtbewoner doet het relaas. 'Zoals elke dag had Jérôme Flameyn die in de omgeving van de molen woonde een wandelingetje met zijn ezel gemaakt. Zoals hij wel vaker deed, stopte hij bij de molen om op de molenterp rustig zijn pijpje te roken.' Plots stuikte de molen met een enorm gedruis naar beneden, omgeven door een enorme wolk van stof en meel. Als bij wonder waren alle aanwezige soldaten binnen in de molengang en raakten ze niet gewond. Jérôme echter wel. Eén van de grote houten molenbalken viel op zijn benen. Zijn bil was gebroken en een open wonde bloedde hevig. Samen met enkele buurtbewoners besloten

we om Jérôme zijn been af te binden en hem zo snel mogelijk op een houten kruiwagen naar het kabinet van Dr. René Proot te voeren. Jammer genoeg is de arme man onderweg door uitbloeding gestorven in het kapelletje aan de Bisschophoek.'

Margarinedoos wordt schilderij
'Eens terug bij de molen was een Duitse luitenant het tafereel van de opruiming met waterverf aan het vastleggen op een margarineblikje die daar ergens rondslingerde. Bij de terugtrekking van de Duitsers gaf de luitenant zijn schilderijtje aan de familie Denecker, de laatste molenaars', aldus de buurtbewoner. Toen de Deneckers Koekelare inruilden voor het rusthuis, gaven ze het schilderijtje aan hun buurman Norbert Flameyn, de kleinzoon van de onfortuinlijke Jérôme. En zo was de cirkel rond...

Tone Vannieuwkerke & Jean-Marie Lootens

De verdwenen Spookmolen van Handzame

De Amersveldemolen was gelegen langs de Amersveldestraat, op de hoek met de Slommestraat. De molen had geen te beste reputatie. Iedereen op de wijk Amersvelde wist dat de molen betoverd was, een kwaadwillige geest had er namelijk zijn intrek genomen. Meer dan eens is het gebeurd dat de molenaar of zijn knecht van "het spook" een flink pak rammel te incasseren kreeg. Je zou als "mulder" voor minder verhuizen of als eigenaar trachten die ongezellige eigendom van de hand te doen. In 1890 werden de molen en zijn spook door iedereen verlaten, tot René Deceuninck er twee jaar later met zijn familie in ging wonen. Bij hun aankomst in Handzame bracht de familie eerst en vooral een bezoek aan pastoor Edward Foulon met de opdracht hun nieuwe woonst in te zegenen en te proberen de kwade geest uit de molen te verdrijven. Met vrome, maar krachtige Latijnse woorden en veel gewijd water trad hij met de kwade geest in het strijdperk. "De paster zweette ervan", wist René later te vertellen. Hector, de jongste zoon, beweerde dat de pastoor zijn werk maar half had gedaan. "Ikzelf was toen nog een kleine jongen. Meer dan eens heb ik krakende geluiden in de molen gehoord en dwaallichten gezien die rond de wieken en boven het water zweefden en dan wegtrokken langs de Slommestraat". Met of zonder kwade geesten, de familie Deceuninck geraakte op Amersvelde ingeburgerd. Men sprak niet meer van de "Hoogemeulen" of de "Amersveldemolen", maar zolang hij nog heeft bestaan, was het "Ceunincks molen". Met het aanbreken van de Grote Oorlog kwam de toekomst van de molen in gevaar. De molen doorstond de woelige oktoberdagen van 1914, maar de wieken lagen voortaan stil. In 1917 werd de bevolking verbannen. Ook de molenaarsfamilie vertrok, eerst naar Torhout, later naar Ruddervoorde. Bij hun terugkeer vonden ze hun molen vernield. Alleen de teerlingen in metselwerk bleven over. Het hout van de stukgeschoten molenkast was verdwenen, weggehaald als brandhout in de strenge winter door de soldaten en door enkele bewoners die ondanks alles gebleven waren. Ook het woonhuis was vernield. Na de oorlog werd de molen helaas niet meer heropgericht.

Simon Aneca

